

Grimstad kommune v/Hans Ørrild
Arendalsveien 23
4878 Postboks 123

Innvilget søknad om dispensasjon for legging av pumpeledning i sikringssonen til bygdeborg.

Konflikt med KulturminneID 4119-1: bygdeborg

Vi viser til søknad datert 09.02.2026 om å legge Ø119 mm spillvannspumpeledning i sikringssonen til på KulturminneID 4119-1 Borås/Børråsen, Moiveien, gnr/bnr 39/1, 42,101, 103, 113, 130, 139 og 202/420 - FV 420, Grimstad kommune, Agder fylke. Tiltaket er i konflikt med sikringssonen til bygdeborg som er automatisk fredete kulturminne, KulturminneID 4119-1, som er automatisk fredet i medhold av lov 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 4 første ledd.

Lovhjemmel og myndighet

I henhold til kulturminneloven § 3 første ledd er inngrep i automatisk fredete kulturminner forbudt med mindre det foreligger tillatelse etter kulturminneloven § 8. Etter forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 3 (2) og § 4, har Agder fylkeskommune myndighet til å avgjøre om det kan gis slik tillatelse eller ikke, basert på tilrådninger fra Kulturhistorisk museum.

Vedtak

Med hjemmel i kulturminneloven § 8 første ledd fatter Agder fylkeskommune følgende vedtak:

I forbindelse med omlegging av avløpsledning gi det med dette tillatelse til å legge spillvannspumpeledning i sikringssonen til automatisk fredet kulturminne, KulturminneID 4119-1 Borås/Borgåsen/Børråsen, Moiveien, gnr/bnr 39/1, 42,101, 103, 113, 130, 139 og 202/420 - FV 420, Grimstad kommune, Agder fylke. jf. avmerking på vedlagt kart.

Dersom det under realisering av tiltaket blir oppdaget eller fremkommer andre automatisk fredete kulturminner enn de tillatelsen gjelder for, skal arbeidet straks stanses i den utstrekning det kan berøre disse. Agder fylkeskommune skal varsles, jf. kulturminneloven § 8 andre ledd og vi avgjør snarest mulig og senest innen 3 uker om arbeidet kan fortsette og eventuelle vilkår.

Tillatelsen gjelder bare det omsøkte tiltaket og bortfaller dersom tiltaket ikke er iverksatt innen 3 år fra dette brevet er mottatt.

Vilkår

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

Inngrepet i sikringssonen til lokaliteten begrenses til et minimum.

Planlegging og gjennomføring av tiltaket foretas i dialog med fylkeskommunen.

Kulturminnebeskrivelse

Bygdeborgen som kalles Børråsen, Borgåsen eller Boråsen er et markant landskapselement på Moy Moner. Åsen faller bratt mot alle kanter, øst, vest, sør og mot nord. I sør og i sørvest er det mulig å komme seg opp en relativt bratt li. I dette området har det blitt registrert en mur som er temmelig utydelig. Den er lav, mosegrodd og består av liten rundkamp bundet sammen av et store flyttblokker, og har noen opphold i seg. Selve borgplataet ligger 25 meter nord-nordøst for muren og dekker et areal på ca 25x25 meter. Det er i dag bygd boliger tett inntil bygdeborgens fot i vest, nord og øst. I sør går FV 420 med tilhørende gang og sykkelsti i nord, mellom vegen og foten av berget.

Tiltaksbeskrivelse

Grimstad kommune har behov for å legge om avløpsledningen. Eksisterende avløpsnett fra Fevik videre mot Arendal har begrenset kapasitet. Pumpestasjonen ved Strand Hotell utgjør en flaskehals i systemet. Spillvann fra området ønsker Grimstad kommune å kunne behandle i eget renseanlegg for å sikre lokal håndtering av avløpsvannet. Det er derfor behov for å etablere en ny pumpeledning langs FV 420, ca 210 meters lengde, samt ny pumpeledning Ø110 mm inkludert ny salvfallskum ved spillvannskum. Gravedybden anslås maksimalt til å være 1,6 meter. Deler av tiltaket vil berøre sikringssonen til bygdeborgen.

Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo uttaler

Id 4119, Børråsen er lokalisert på toppen av en skogkledd fjellknaus som hever seg bratt fra det omkringliggende landskapet. Beliggenheten gir vidt utsyn i alle retninger med gode naturlige forsvarsmuligheter, ettersom tre av sidene av knausen er stupbratte. På den sørlige side, hvor adkomsten er lettere, er det registrert rester av forsvarsmurer.

I nærområdet rundt bygdeborgen er det registrert flere gravminner. Om lag 200 meter vestsørvest for borgen ligger et gravfelt (id 61380) bestående av syv gravhauger. Herfra er det gjort funn av to spydspisser av jern fra yngre jernalder (C8238–39). Omtrent 40 meter nord for dette gravfeltet ligger ytterligere en gravhaug (id 33158), og noe lenger vest finnes enda en gravhaug (id 23272). Om lag 300 meter nordøst for borgen ligger et annet gravfelt (id 52926), bestående av én gravhaug, én steinsetning og fire bautasteiner. Området rundt knausen med bygdeborgen er i dag delvis tatt i bruk til andre formål. Mot vest ligger dyrket mark, mens det på østsiden er etablert et gartneri. I tråd med vedtatt reguleringsplan er det oppført flere boliger i området rundt bygdeborgen, i tillegg til enkelte eldre boliger. Selve kulturminnet vurderes å være i god tilstand, men områdene rundt er i stor grad utbygd.

Bygdeborger er kjent fra hele Norge, men den største konsentrasjonen finnes på Østlandet og i Agder-fylkene. De fleste antas å ha vært i bruk i perioden fra yngre romertid til og med folkevandringstid. I Grimstad kommune er det registrert seks bygdeborger. I én av disse, id,70216 i Froland kommune, gjennomførte Kulturhistorisk museum arkeologiske undersøkelser i forbindelse med et ulovlig inngrep.

Til tross for den omfattende boligbyggingen rundt Borgåsen har kulturminnet fortsatt betydelig opplevelsverdi. Bygdeborgen ligger tydelig og synlig i landskapet, og er godt synlig fra Rv 420.

Slik tiltaket er beskrevet i søknaden, planlegges arbeidet gjennomført i veiskulderen til eksisterende gang- og sykkelvei der dette er mulig, og ellers i ytterkanten av gang- og sykkelveien innenfor sikringssonen til kulturminne id 4119. Tiltaket synes dermed i hovedsak å berøre arealer som allerede er forstyrret, blant annet i tilknytning til eksisterende grøfter. På denne bakgrunn vurderes tiltaket ikke å medføre vesentlig risiko for skade på kulturminnet. Kulturhistorisk museum anbefaler likevel at inngrepene begrenses til det strengt nødvendige. Kulturhistorisk museum anbefaler likevel at inngrepene begrenses til det strengt nødvendige. Ut i fra en helhetlig vurdering finner Kulturhistorisk museum det akseptabelt å gi dispensasjon for gjennomføring av tiltaket. Dersom fylkeskommunen gir tillatelse til inngrepet, så forutsetter Kulturhistorisk museum at videre planlegging og gjennomføring skjer i samarbeid med kulturminnevernet i fylkeskommunen.

Anbefaling

Kulturhistorisk museum anbefaler Agder fylkeskommune å gi dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8 første ledd, for inngrep i automatisk fredete kulturminne (id4119) uten ytterligere vilkår.

Museet anbefaler at det stilles følgende vilkår til en eventuell dispensasjon:

- Inngrepet i sikringssonen til lokaliteten begrenses til et minimum.
- Planlegging og gjennomføring av tiltaket foretas i dialog med fylkeskommunen.

Begrunnelse for vedtaket

Kulturminneforvaltningen skal verne om kulturminner som ikke-fornybare ressurser og arbeide for at kulturminneverdiene blir best mulig ivaretatt og nyttiggjort i et samfunn i endring. Tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner kan likevel gis etter en konkret vurdering av de kulturminnefaglige verdiene, veid opp mot private og samfunnsmessige hensyn.

I denne saken er det lagt vekt på behovet Grimstad kommune har for å få på plass en ny pumpeledning samt selvfallskum. Eksisterende avløpsnett fra Fevik mot Arendal har begrenset kapasitet, i tillegg ønsker kommunen å kunne behandle spillvann fra område lokalt i eget renseanlegg. I tillegg er det lagt vekt på Kulturhistorisk museums anbefaling som viser til at omfanget av inngrepet er begrenset til sikringssonen, og er av begrenset omfang.

Etter en samlet vurdering har vi i denne saken innvilget dispensasjon for det omsøkte tiltaket i samsvar med vedtaket over.

Forholdet til annet lovverk

Hvis tiltaket krever tillatelse etter annet lovverk, må søker sørge for dette, før tiltaket kan gjennomføres.

Fremdrift og gjennomføring

Tiltaket skal gjennomføres som vist på vedlagte kart. Mindre endringer eller avvik klareres med oss. Større endringer, som berører kulturminner, krever ny søknad. Kulturminnemyndigheten avgjør om endringene er større eller mindre.

Du kan klage på vedtaket

Du har rett til å klage på vedtaket. Fristen for å klage er 6 uker fra du har mottatt dette brevet, jf. kulturminneloven § 8 første ledd tredje punktum. Du klager i Digisak. Hvis vi ikke tar klagen til følge, sender vi den til Riksantikvaren. De avgjør saken med endelig virkning.

Har du spørsmål?

Har du spørsmål kan du kontakte saksbehandler Ann Monica Bueklev på e-post Ann.Monica.Bueklev@agderfk.no

Vennlig hilsen

Hege Kristin Martinsen
Tilviser

Snorre Haukalid
rådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg:
Kart med områdeavgrensning

Mottaker i Digisak:
Hans Ørrild